

KÜLÖNFÉLÉK,

Dr. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter kitüntetése. Ő Felsége a vallás- és közoktatásügyi minisztert az elsőosztályú vaskorona-renddel tüntette ki. A miniszterium tisztviselői karának élén *Ilosvay* államtitkár üdvözölte. A kitüntetésnek — úgymond — nemcsak az a célja, hogy az egyén energiakészletét kiegészítse, becsvágját meglevenítse és másokra is buzdítólag hasson, hogy tehetségük legjavát bocsássák a közügy szolgálatára. Kiemelte a miniszter komoly foglalkozását a közművelődés ügyével; azt a törekvését, hogy saját szemével kíván látni, saját ítéletével dönteni és nem külföldi példák, hanem a hazai szükségletek szemmel tartásával, ha lehet jobbat, ha lehet újat alkotni. A miniszter szíves szavakkal köszönte meg az üdvözlést.

Közoktatási reformjavaslatok. Jankovich miniszter két törvényjavaslatot nyújtott be a *népiskolai* és a *középiskolai* törvények módosításáról. A népiskolai törvényjavaslat eltörli az eddigi *hatosztályos* polgári iskolát s négyosztályúvá teszi. A polgári fiúiskolák tananyaga nagyjában a középiskolák első négy osztályának tananyaga lesz, a leányiskoláké pedig a felsőbbleányiskolák első négy osztályáé. Az iskolafenntartók kötelesek ezt a változtatást öt év alatt végrehajtani. A középiskolai törvény módosítása az osztályvizsgák eltörlésére és a görög nyelv tanításáról szóló törvények megváltoztatására vonatkozik. A görög fakultatív tanítása úgy változik, hogy, aki akar, görögöt tanul, aki azonban görög pótlót választ, az nem az eddigi rajzot és görög irodalmat tanulja, hanem ehelyett valamely élő nyelvet s annak irodalmát. E nyelvek lehetnek a francia, angol, olasz, vagy vidékek szerint hazai nemzetiségeinké, az oláh, szerb, tót. A középiskolák az év végén ezután vizsgát nem tartanak, hanem ehelyett június második felében „befejező összefoglalásokat“. Az osztályvizsgák eltörlése fokozatosan történik, de legkésőbb az 1918–19. évben minden osztályban bevezetendő.

Megemlítjük, hogy kolozsvári intézetünkben már 4–5 éve nem tartunk év végi vizsgákat, hanem összefoglaló ismétléseket.

Tanítónők férjhezmenetele Ausztriában. Tudvalevő, hogy Ausztriában tilos a tanítónőnek a férjhezmenetel. A háború e tekintetben is megmozgatta a régi állapotot. A napokban női küldöttség járt Hussarek közoktatásügyi

miniszternél s arra kérte, hogy elsőrendű állami érdekből szüntesse meg a tanítónők házassági tilalmát. A miniszter elismerte a kérdés elsőrendű fontosságát s kifejtette, hogy a férjhezmenetel ellen több oldalról társadalmi és közgazdasági aggályok merültek fel, melyeknek jogosultságát nem lehet tagadni; de még erősebb érvek szólnak a tilalom megszüntetése mellett. Itt elsősorban az a pedagógiai érdek jöhet figyelembe, hogy az anyák befolyása a nyilvános iskolázásra felette értékes, tehát nagyon értékeli az olyan tanítónők működését, akik maguk is anyák. A házassági tilalom ellen nincs elvi kifogása, a kérdésnek sürgős megoldása azonban nem lehetséges, mert a tartományi ülések szünetelnek.

Görgöi Arthur, a magyar szabadságharc tüneményes lángelméjű tábornoka 98 éves korában meghalt. A pártatlan és elfogulatlan történetírásnak lesz a feladata, megállapítani helyét nemzeti történelmünk pantheonjában. Részünkről elég feljegyezni halálát annak az embernek, aki hosszú évtizedek során némán és szótlanul tűrte egyéni hírneve és reputációja sárbatiprását. Bizonyára abban a hitben és reményben, hogy a történelmi igazság napja előbb-utóbb úgyis csak föl fog tűnni s nevét és egyéniségét a valóságnak megfelelően fogja megvilágítani.

Berzeviczy az iskolai katonás nevelésről. A háború óta élénk vita foly arról, hogy elég-e, ha az iskola a hadsereg számára egészséges, erős embereket nevel, vagy pedig felvegye tárgyai közé a katonai gyakorlatokat is, hogy az ifjú már mint jórészt kiképzett katona lépjen a zászlók alá. Berzeviczy — véleményünk szerint helyesen — az első állásponton van, amelyen volt Moltke is: „Adjatok nekünk egészséges embereket, majd mi nevelünk belőlük jó katonákat.” Berzeviczy azonban ezzel nem elégszik meg. Ő az egészségen felül a testi, erkölcsi és szellemi erők és képességek teljes kiképzését hangsúlyozza. Szerinte az iskola feladata, izmos, edzett, hajlékony és ügyes test képzése, engedelmességni és parancsolni egyaránt tudó, erős akarat, a küzdelemben megedzett bátor lélek, gyors felfogású, találékony elme nevelése. Ezekből foly, hogy elsőrendű teendő a *testnevelő tanárképzés* megoldása.

Az urvacsora és a dogma. Igen érdekes és széles körben visszhangot keltett az a vita, mely a folyó év május 23–26. napjain tartott református konventben, az urvacsora és a dogma kérdésében fölmerült. A liturgiális bizottság már évek óta dolgozik azon, hogy megállapítsa az ágendák között alkátrészeit. Ezek között különösen nagy érdeklődés kísérte az urvacsoránál előadandó kérdések szövegét. E tekintetben a liturgiális bizottságnak liberálisabb felfogása mellett kifejezésre jutott a püspöki kar dogmatikus álláspontja. A két eltérő felfogást a két bizottság együttes ülésében kompromisszum útján egyesítette s így a kérdések a következő szövegezésben kerültek az idén a konvent elébe, amint a R. Sz.-ben olvassuk:

Hiszitek-e, hogy az Istentől igazságban, szentségben és ártatlanságban teremtett első embernek esete folytán ti magatok is mindenestől fogva gyarlók, esendők és bűnösök vagytok, kik saját erőtökből Isten ítélőszéke előtt meg nem állhattok, sőt büntetést, halált és kárhozatot érdemeltek?

Hiszitek-e, hogy Isten a bűnös emberen megkönyörülvén, az ő szent fiát, az Ur Jézus Krisztust ti éretetek testben elbocsátotta, kinek egyszeri tökéletes áldozatjával a bűnnek hatalmát és a kárhozatnak erejét elvette s titeket ingyen kegyelméből a Jézus vérének érdemeiért hit által megigazít?

Hiszitek-e, hogy Isten, aki feltámasztotta az Ur Jézus Krisztust, általa minket is feltámaszt a halálból és *halandó testünket* halhatatlanságba öltöztetvén, általvisz az örök dicsőségbe?

Mindezeket bizonyjal elhívén, ígéritek-e, fogadjátok-e, hogy ti e kegyelemért háládatosságából egész életeteket az Urnak szentelitek és már e jelenlevő világban, mint az ő megváltottjai, az ő dicsőségére éltek?

A lelkész végül ezt mondja: „Én is mindezeket veletek együtt hiszem és vallom, ígérem és fogadom“.

Amint a kérdések mutatják, azok megszövegezésénél bizony a dogmatikus álláspont jutott túlsúlyra s az eredendő bűn, helyettes elégtétel és testi feltámasztás dogmája jut éles kifejezésre. Gróf Tisza István főgondnok mély ítélete, elfogulatlan vallásossága és liberális szelleme volt az, amely rámutatott a gyűlésen a kérdések hibáira s a protestáns felfogással ellentétes voltára. Nekünk protestánsoknak igazán a legszebb, legmélyebb és legtöbb hitet ébresztő szertartásunk az urvacsora. Nagyon elhibázott lépésnek tartanók, ha annak közvetlenségét elvonnók az által, hogy az egyén élő hite s az urvacsora fölemelő szertartása közé odaállítanók válaszfal gyanánt a holt dogmát, bármilyen szép színbe s hivatalos mezbe öltözzék is az. Igen helyesen és szépen mondotta gróf Tisza, hogy itt a hívek lelkiismeretét nem szabad zavarni s itt nem az egyház dogmája, hanem a hívek személyes hite az irányadó. Különben is a jól felfogott protestantizmus szellemében a kettő között nem szabad ellentétnek lennie. Tisza liberális felfogását megvédelmeezte a püspökök (Baltazár és Tüdös) ama katolikus színezetű felfogásával szemben is, amely a dogmát tartja lényegesnek az urvacsorában s azokat a hívőket, akik azt el nem fogadják, inkább készek megfosztani az urvacsora lelki áldásaitól. Nemcsoda, ha ezek után az „Alkotmány“ felfogása találkozott a Baltazáréval.

A konvent különben úgy döntött, hogy a kérdések újra átdolgozandók s hogy e munkában a liturgiális bizottság mellett résztvesznek a püspökök és főgondnokok is.

V,

Sárospatak, vagy Miskolcz? Széles mederben folyó vita indult meg a sárospataki főiskola akadémiai tanári karának a tiszánieneni ref. egyházkerülethez beadott azon kérése nyomában, hogy a teológiai és jogi fakultások Sárospatakról Miskolczra helyeztessenek át. Egyik oldalon vannak azok, akik a hely központi voltára, a nagyobb város fejlettebb kulturájára támaszkodva, Miskolcz mellett foglalnak állást. A másik oldalon azok, akik egy szép történelmi múltra, a kisebb város erkölcsileg tisztább levegőjére s a tudományok-

ban való nagyobb elmélyedésre alkalmasabb voltára hivatkozva Sárospatakért küzdenek. Ezek mellett Sárospatak érdekében felmerült egy csomó érzelmi momentum is, ami ilyen kérdésekben szintén nagy súllyal esik a latba. A vita hullámai átsaptak az egyházi lapokból a politikai napi lapokba is és igen sok érdekes fejtegetést olvastunk e kérdésről, hogy Sárospatak, vagy Miskolcz? A kérdést a tiszáninneni ref. egyházkerület van hivatva véglegesen eldönteni. Úgy értesülünk, hogy a közgyűlés Sárospatak mellett már döntött is.

A mi felfogásunk szerint nem az elhelyezés teszen valamely intézetet hathatós kulturtényezővé, hanem a benne uralkodó szellem, a belőle kiáradó gondolatok és lelki irányzatok. Nem a város teszi az intézetet a kulturális életre nézve áldásossá, hanem az intézetnek kell a várost magával ragadni és számottevő munkástényezővé tenni. E tekintetben a sárospataki főiskola a múltban szépen megfelelt hivatásának. Sárospatak kitörölhetetlen betűkkel van beírva a magyar kultúra történelmébe. Még mi is emlékszünk, hogy a vallási liberalizmusnak volt a zászlótartója, melyet Debrecennel szemben is fenn hordozott. Az a szép történelmi alap és légkör sokkal több biztositókat nyújt az intézet jövő fejlődéséhez, mint esetleg Miskolcz villamosvilágítása, vagy aszfalt járdája. Csak legyen a sárospataki főiskolának mélyenjáró szelleme, magasratörő irányzata. Áradjanak belőle eszmék, gondolatok. Bontsa ki a szabadelvűség zászlóját s hirdesse a hamisítatlan protestáns eszményt s tapasztalni fogja, hogy mindig lesznek, akik a kibontott zászló alá csoportosulnak s akik a hamisítatlan evangéliumi világosság forrását felkeresik. Mi a sárospataki főiskolának történelmi talaján, múltjához méltó szép jövőt kívánunk.

V.

Az egyetemi ev. teológiai fakultás kérdését élénken világosítja meg az a füzet, melyet a tiszai ág. hitv. evang. egyházkerület adott ki a hívek tájékoztatására. Rámutat arra, hogy az 1848. évi XX. t.-c. szelleme szerint *valamennyi történeti* egyházzal szemben az állam feladata gondoskodni arról, hogy a lelkészjelöltek a tudomány minden követelményének megfelelő kiképzésben részesüljenek. Ez a felfogás jutott kifejezésre abban a törvénytervezetben, melyet báró Eötvös József, „a pesti kir. egyetem újjászervezése tárgyában“ készített volt, amelynek indokolásában ki van mondva, hogy a teológiai fakultásnak „a tudomány szabad művelése és terjesztése szempontjából“ az egyetemen van a helye. Wlassics Gyulának szintén az volt a felfogása, hogy *minden* vallástelekezet papjai az egyetemeken találják meg a magasabb kiképzést. Ezt az irányt szolgálja az állam akkor, amikor a kath. egyház részére a budapesti, a református egyház részére a debreceni egyetemen teológiai fakultást tart fenn. Az egyenlőség és viszonyosság elvéből önkényt következik, hogy amit megkapott a kath. és ref. egyház, azt meg kell kapnia minden történeti egyháznak, nem is szólva a kérdés kulturpolitikai oldaláról.

A röpirat az ág. hitv. evang. egyházra nézve úgy látná a kérdést legjobban megoldhatónak, ha *Eperjesen* egy háromfakultásos állami egyetem keretében helyeztetnék el a teológiai fakultás. Mi a magunk részéről teljesen jogosnak tartjuk az ág. hitv. evang. egyház igényét egy egyetemi teológiai fakultás beállítására. Sőt mi is tehetnénk hasonló lépéseket a kolozsvári egyetemen egy uniárius teol. fakultás beállítására ügyében.

V.

A lelkészek háborús segélye. A kultuszminiszter kezdeményezésére a Hadsegélyző Bizottság a ref. lelkészek háborús segélye címen 250.000 koronát bocsátott a ref. egyház rendelkezésére, melyet a konvent az egyházkerületek között a lelkészek száma arányában fölosztott s azok lesznek hivatva az egyes lelkészek részére a segélyösszeget megállapítani. Mindenesetre elismerésre méltó cselekedet a kultuszminisztertől, hogy a kultúra ezen szerény munkássaira is kiterjeszti figyelmét a mostani nehéz időkben, amelynek súlyát a lelkészek is érzik. Reméljük, hogy a mi E. K. Tanácsunk beadott, hasonló kérésének is meglesz a kívánt eredménye s arra rászorult lelkészeink is valamely háborús segélyben fognak részesülni.

